

Offprint

Katolícke biblické dielo

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Vydáva Katolícke biblické dielo, Svit, s cirkevným schválením.

Imprimatur: Mons. František Tondra, spišský diecézny biskup, č. 1-06 zo dňa 3. 1. 2006

Nihil obstat: Anton Tyrol

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Peter FEDOR (Prešov) – Juraj FENÍK (Drienov) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Prešov) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTÉS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavol VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Elena Slaná

Zalamovanie: redakcia

Na príprave publikácie sa podieľali aj Mária Mihulcová

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Blažej Štrba, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42, fax: (+421) 048/418 22 08, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú tak v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman), ako aj vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu článok alebo poznámka musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verziou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané exempláre sa späť neposielajú. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posielajte na Katolícke biblické dielo alebo na adresu redakcie.

Bankové konto: 4008274864/7500, IBAN: SK28 7500 0000 0040 0827 4864.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

Studia Biblica Slovaca

© 2011 by Katolícke biblické dielo, Svit

Katolícke biblické dielo, Nábrežie Jána Pavla II, 697/4, 059 21 Svit – SK, www.kbd.sk

Tlač: PUBLICA, publica.nitra@gmail.com

Printed in Slovakia

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Opiera sa 2 Tim 3,8-9 o tradíciu spojenú s Ex 7,8-13?

Jozef Tiño

V perikope, ktorá tesne predchádza príbeh o egyptských ranách, sa nachádza rozprávanie o konfrontácii Mojžiša a Árona s egyptskými mágmi. Mojžiš a Áron majú predviesť pred faraónom prvé zo znamení, ktoré má zabezpečiť vyslobodenie Izraelitov z Egypta. Keď hodia na zem palicu, ktorá sa pred všetkými premení na hada, egyptskí mágovia nemajú problém urobiť také isté znamenie a každý z nich hodí na zem palicu, ktorá sa premení na hada. Napokon však, Áronova palica pohltí palice egyptských mágov.

Na prvý pohľad sa zdá, že alúzia na spomenutý príbeh Exodu sa nachádza v 2 Tim 3,8-9.

Ex 7,10-12

¹⁰ Potom Mojžiš a Áron išli k faraónovi a robili tak, ako im prikázal Pán. Áron hodil svoju palicu pred faraóna pred jeho služobníkov a ona sa premenila na hadiu potvoru. ¹¹ Faraón dal však zavolať (svojich) mudrcov a čarodejníkov a oni, egyptskí zaklínači, svojimi čarami urobili to isté: ¹² Každý z nich hodil svoju palicu a ony sa premenili na hadie potvory. Áronova palica však požrala ich palice.

2 Tim 3,8-9

¹ Vedz, že v posledných dňoch nastanú nebezpečné časy. ² Ľudia budú totiž sebeckí, chamtiví, chvastaví, pyšní, rúhaví, neposlušní voči rodičom, nevďační, bezbožní, bezcitní, nezmierliví, ohovárační, nezdržanliví, suroví, bez lásky k dobru, ⁴ zradní, bezhlaví, nadutí, milujúci viac rozkoše ako Boha; ⁵ budú mať výzor nábožnosti, ale jej silu budú popierať ... ⁸ Ako sa Jannes a Jambres postavili proti Mojžišovi, tak aj oni odporujú pravde. Sú to ľudia so zvrátenou myslou, nespoľahliví vo viere. ⁹ Ale ďaleko sa nedostanú, lebo všetkým bude zjavná ich nerozumnosť, ako bola aj tamtych.

Autor pastorálneho listu spomína mená Jannes a Jambres ako samozrejmosť a predpokladá, že jeho čitatelia sú aspoň čiastočne oboznámení s mimobiblickou tradíciou, ktorá sa ich týka. Najskoršia možná zmienka o Jannes a Jambres sa nachádza v Damaskom spise (CD 5,17-19):

Predtým povstal Mojžiš a Áron skrze Kniežat'a svetiel, ale Belijaal povzbudil Jochana (jḥnh) a jeho brata svojim zlým úmyslom, keď bol Izrael po prvýkrát vyslobodený.

Tento text sa nachádza tak v rukopisoch Káhirskej genizy, ako aj v Kumráne, a niet teda žiadnych pochyb o jeho starobylosti. Nájde tu však len zmienku o „Jḥnh (Jochana) a jeho bratovi“, ktorých stotožnenie s Jannesom a Jambresom z 2 Tim je čisto hypotetické. Meno Jḥnh (Jochana) z CD sa vo filologickej rovine dá naozaj stotožniť s gréckou formou Jannes, čo by uľahčilo identifikáciu Jannesa a Jambresa s Jḥnh (Jochana) a jeho bratom, najmä ak v apokryfnej knihe, ktorú spomína Origenes vo svojom komentári k Matúšovmu evanjeliu, Jannes a Jambres vystupujú ako bratia¹.

Pietersma však upozorňuje na to, že kontext, v akom sa v CD vyskytuje zmienka o Jḥnh (Jochana) a jeho bratovi, predpokladá ich izraelský pôvod, nie egyptský². Je to zaujímavý fakt, najmä ak ho vnímame v kontexte s neskoršími textami judaizmu, ako je Yalqut Reubeni a Zohar. V nich nachádzame tradíciu, ktorá spomína egyptských mágov Jannesa a Jambresa ako prozelytov v dôsledku Mojžišovej prevahy nad ich mágiou. V danej tradícii konverzia mágov nie je pozitívnym faktom, nakoľko sa stávajú príčinou idolatrie v prerazovanom príbehu Exodu o zlatom teľati.

Aj keď samotné diela Zohar a Yalqut Reubeni sú dosť neskoré, tradícia, ktorá v nich je obsiahnutá, môže byť staršia. Pietersma v tejto súvislosti poukazuje na midraš Exodus Rabba (ExRab) na mieste, kde komentuje Ex 32,7. Text Exodu je nasledovný:

A Pán hovoril Mojžišovi: Choď, zostúp, lebo tvoj ľud, čo si vyviedol z egyptskej krajiny, robí zle!

ExRab prepája tento text s Ex 12,38:

¹ Ide o komentár k Mt 27,3-10 a 23,37-39 napísaný v polovici 3. stor. po Kr. v Cézarei. Origenes tu tvrdí, že Pavlova informácia o Jannes a Jambres v 2 Tim 3,8-9 vychádza z tajnej knihy s názvom „Jannes a Mambres“, čo je latinský prepis, keďže toto Origenovo dielo sa zachovalo v latinčine; porov. PIETERSMA, Albert: *The Apocryphon of Jannes and Jambres*. In. J.A. EMERTON (ed.) *Congress Volume. Leuven 1989* (Vetus Testamentum Supplement 43), Leiden – New York : Brill, 1991, 383-395, 386.

² PIETERSMA, Albert: *The Apocryphon of Jannes and Jambres the Magicians. P. Chester Beatty XVI (With New Editions of Papyrus Vindobonensis Greek Inv.29456+29828 verso and British Library Cotton Tiberius B. V. f. 87)* (Religions in the Graeco-Roman World 119), Leiden – New York – Köln : Brill, 1994, 12-22.

Nato sa Izraeliti pohli z Ramesesu do Sokotu ... S nimi šlo aj mnoho všelijakého ľudu (עַרְבֵי רַב), ovce a dobytok, nesmierne veľké stáda.

Midraš hovorí, že Mojžiš pripojil k zhromaždeniu Izraelitov aj prozelytov, ktorí tam sú identifikovaní ako עַרְבֵי רַב t.j. „zmiešaný zástup“ a zároveň je kritický k prítomnosti konvertovaných cudzincov, nakoľko ich robí zodpovednými za uctievanie zlatého teľaťa v celom zhromaždení. ExRab teda už obsahuje tradíciu, ktorá sa nachádza v Zohar a Yalqut Reubeni, ale bez explicitnej zmienky o Jannesovi a Jambresovi. Takýto rozdiel nachádzame aj pri porovnaní rôznych verzií midrašu Tanchuma. Recenzia známa ako Tanchuma Buber (Tanchuma A), kde je zachovaná staršia tradícia, nespomína Jannesa a Jambresa ako súčasť zmiešaného zástupu putujúceho púšťou, ale štandardná edícia tohto midrašu (Tanchuma C) ich už explicitne menuje. Dá sa teda predpokladať, že Jannes a Jambres sa stali súčasťou tradície o putovaní po púšti až v neskoršom období.

Z predchádzajúcich úvah vyplýva, že je dosť problematické stotožniť Jḥnh (Jochana) a jeho brata s Jannesom a Jambresom v kontexte, akom ich vidí neskoršia tradícia judaizmu. Text CD je starší ako midrašická tradícia, ktorá ešte neobsahuje explicitnú zmienku o dvoch mágoch v zhromaždení putujúcich Izraelitov. Museli by sme pripustiť, že od 1. stor. pred Kr. existovalo rozprávanie, ktoré sa nedostalo do skoršej midrašickej tradície, ale preniklo tam až niekedy v 13. stor. po Kr. Spomínaný problém však odpadá v návrhu Pietersmu, ktorý odmieta stotožnenie Jḥnh (Jochana) a jeho brata v CD s Jannes a Jambres a tvrdí, že dotýčny text Damaského spisu je základom, na ktorom vzniká neskoršia tradícia o Jannes a Jambres, ale nie súčasťou už existujúcej tradície o dvoch egyptských mágoch. Zmienka o Jḥnh (Jochana) a jeho bratovi v CD podľa neho odkazuje na hasmoneovcov Jonatána a Šimona, ktorí sú v 1 Mach viackrát spomínaní vo fráze „Jonatána a Šimon jeho brat“ (porov. 1Mach 9,33.37.65; 10,74). Otázka, ktorá tu vyvstáva, sa týka rôznosti mien Jonatan a Jochanan, ale v tomto prípade sa dá spoľahlivo preukázať, že nezriedka boli zamieňané³. Jonatan bol pravdepodobne ten vládca nárokuje si

³ PIETERSMA, *Magicians*, 21-22, sa v tomto odvoláva na komentár GOLDSTEIN, Jonathan A.: *I Maccabees* (Anchor Bible Commentary 41), New Haven : Yale University Press, 2007, 67nn., ktorý na podoprenie dotýčného tvrdenia uvádza nasledovné pasáže: Neh 12,11, kde je dvakrát menovaný Jonatan (aj LXX), pričom tá istá osoba sa vo vv. 22-23 uvádza ako Jochanan (= Jehochanan v Ezd 10,6). Neh 6,18 (= 2 Ezd 16,18) obsahuje v MT meno Jehochanan, zatiaľ čo v LXX väčšina rukopisov má Jonatan, podobne ako LXX v 4 Kr 25,33 oproti MT. Zaujímavá je zmienka o Jonatanovi v diele Josepha Flavia

na veľkňazský titul, ktorého kumránska komunita označila ako „zlého kňaza“⁴. Narážka na hasmoneovského vládcu Jonatana ako nepriateľa Mojžiša ukotvuje dejiny súčasné autorovi Damaského spisu do dávnej histórie Izraela, kde sa konštituoval ako národ.

Stará židovská tradícia, ktorá explicitne spomína mená Jannes a Jambres v súvislosti s príbehom Ex 7,8-12 je targum Pseudo-Jonatan:

... faraón tiež zavolať mudrcov a mágov a oni, Janis a Jimberes (*jnjs*, *jnbrjs*) – mágovia, ktorí boli v Egypte, urobili tak isto svojimi magickými čarami. A každý muž hodil na zem svoju palicu a ony sa stali hadmi a hneď sa zmenili na to, čo boli predtým, a Áronova palica pohltila ich palice.

Pre autora tohto textu je identifikácia egyptských mágov s Jannes a Jambres samozrejmosťou. Targum je však s najväčšou pravdepodobnosťou neskorší ako 2 Tim⁵, a tak spoločnú tradíciu, ktorú obsahujú, môže osvetliť len z hľadiska neskoršieho vývoja.

Z pohanských autorov 1. stor. po Kr., spomína meno mága Jannesa Plínius starší vo svojom diele *Naturalis Historia* (30.2.11):

... je tu ešte iná vetva mágie odvodená od Mojžiša, Jannesa, Lotapesa a Židov, ale mnoho tisíc rokov po Zoroastrovi.

Zaujímavý tu je výskyt mena Lotapes, ktoré z iného textu nepoznáme⁶. Výskyt mena Jannes však dokladá vedomosť o mágovi tohto mena už v 1. stor. po Kr. Pozoruhodnou črtou uvedeného textu je, že neobsahuje ani náznak konfliktu medzi Mojžišom a Jannesom.

Antiquitates Iudaicae 13,293-95, pretože nie všetky rukopisy ho uvádzajú rovnako. Niektoré čítajú Jonatan a iné Johannes, čo zodpovedá uvedenému rozdielu. Nie bez významu je aj rabínska tradícia v Ber 29a, ktorá uvádza dišputu rabínov o probléme, či Jannai a Jochanan predstavujú tú istú osobu.

⁴ V hebrejčine je tu prítomná slovná hra: *hakkōhēn hārō*□š (veľkňaz) a *hakkōhēn hārāšā*□ (zlý kňaz).

⁵ Grabbe upozornil na to, že mená *jnjs* a *jnbrs* majú netypickú koncovku *samek*, ktorú obsahujú slová prebrané do hebrejčiny alebo aramejčiny z iných jazykov. V tomto prípade ide o transliteráciu gréckych foriem Jannes a Jambres. Grécke mená v semitských textoch sa však vyskytujú až v neskorších rabínskych spisoch a je teda namieste predpokladať, že aj náš text je neskorý; porov. GRABBE, Lester L.: The Jannes/Jambres Tradition in Targum Pseudo-Jonathan and its Date, *JBL* 98 (1979) 393-401, 397-398.

⁶ Najznámejší pokus o jeho vysvetlenie pochádza od TORREY, Charles C.: The Magic of Lotapes, *JBL* 68 (1949) 325-327, ktorý tvrdí, že nejde o meno, ale o chybu pri prepise spôsobenú gréckym zápisom tetragramu ako ΠΠΠ.

V 2. stor. po Kr. máme ďalší doklad o mágovi menom Jannes v diele *Apologia* od latinského autora Apuleia:

... ak nájdeš najmenší dôvod, ktorý by ma mohol viesť k zapudeniu Pudentilly pre nejaký osobný zisk, ak dokážeš, že som z toho vytiahol čo i najmenší profit, som pripravený byť Carmendas, Damigeron, Mojžiš, ktorého poznáš, Johannes, Apollobex, samotný Dardanus alebo akýkoľvek iný slávny mág od čias Zoroastra a Ostanesa.⁷

Apuleius sa tu obhajuje proti obvineniu, že si vzal Pudentillu za ženu len pre finančný zisk a na jej získanie použil mágiu. Je možné, ako tvrdí Gager, že Apuleius v tomto prípade použil dielo Plínia staršieho ako svoj zdroj⁸. Zmienka o Jannesovi u Plínia a Apuleia rozhodne poukazuje na to, že Jannes nebol v rímskych literárnych kruhoch neznámym mágom.

Z 2. stor. po Kr. máme doložený aj výskyt oboch mágov Jannesa a Jambresa, a to v diele *Peri Tagathou* od neopytagorejského filozofa Numenia z Apamei (Sýria). Dielo, ktoré sa nám len čiastočne zachovalo v Eusebiovom *Preparatio Evangelica*, je teda z nášho hľadiska ešte dôležitejšie ako vyššie menované texty. Relevantná časť diela znie nasledovne:

... a ďalší v poradí sú Jannes a Jambres, egyptskí svätopisci, muži, o ktorých sa súdilo, že nemajú nikoho, kto by ich prevyšoval v dobe, keď boli Židia vyhnaní z Egypta. Takže toto boli muži vybraní Egypťanmi ako súci stáť popri Musaeovi, ktorý viedol Židov, muž, ktorý bol najsilnejší v modlitbe k Bohu, a čo sa týka rán, ktoré Musaeus priviedol na Egypt, títo muži sa ukázali schopnými odvrátiť aj tie najťažšie (9.8.1-2).

V porovnaní s biblickým príbehom je zaujímavé, že v tradícii, ktorú poznal Numenius, boli mágovia schopní odvrátiť všetky Mojžišove rany. Gager tvrdí, že informácie v texte od Numenia poukazujú na jeho oboznámenosť s už spomínanou knihou Iannes a Mambres, o ktorej sa zmieňuje Origenes. Je však

⁷ Jediné meno, ktoré z vymenovaného zoznamu mágov nie je ináč známe, je Carmendas. Damigeron je meno spomínané pri zozname mágov v Tertuliánovom diele *De Anima*, Apollobex sa spomína v diele *Naturalis Historia* 30.2.9 od Plínia staršieho ako Apolobeches Coptites a Dardana okrem zmienky v Plínioví poznáme z dochovaných gréckych papyrusos v Egypte ako autora magických textov. Je možné, že zmienka o mudrcovi menom Dardanos vo Flaviových *Antiquitates Iudaicae* (8.43) tiež odkazuje na spomínaného mága. U Flávia však vystupuje ako Hebrej z čias Šalamúna, s ktorým je porovnávaný.

⁸ GAGER, John G.: *Moses in Graeco-Roman Paganism* (Society of Biblical Literature Monograph Series 16), Nashville : Abingdon Press, 1972, 138-139.

diskutabilné, či detaily spomínané Numeniom poskytujú dostatočný dôvod na takýto uzáver.

Pozrime sa na príbeh, ktorý sa dá rekonštruovať z dochovaných rukopisov vďaka detailnej štúdiu Pietersmu.⁹ Pre našu tému je zaujímavý do tej miery, nakoľko osvetľuje odkaz na Jannesa a Jambresa v 2 Tim 3,8-9. Presnejšie sa dá položiť otázka, či sa „nerozumnosť“ a „odporovanie“ Jannesa a Jambresa, tak ako sú chápané v 2 Tim, dajú uspokojivo vysvetliť z textu Ex 7,8-12 alebo odkazujú na tradíciu, ktorú nachádzame v knihe, ale nie v biblickom príbehu.

Stručný náčrt dejovej línie podľa rekonštrukcie Pietersmu nám predstavuje Jannesa, povolaného k Hebrejovi Mojžišovi a jeho bratovi. Tí totiž urobili znamenia, ktoré každého ohromili a bolo tak nevyhnutné, aby niekto vzdoroval ich moci (pre „vzdorovať“ je použité slovo ἀνθίσταται tak ako v 2 Tim 3,8). Jannes prichádza, ale hneď potom, ako odporuje Mojžišovi, je ranený chorobou tak ťažko, že skoro zomrie. Neskôr, keď sa v knižnici zaoberá magickými praktikami, sa dozvedá o prichádzajúcej pohrome, ktorá má prísť na Egypt, a štyria muži mu navyše oznámia, že pán zeme a ten, ktorý dohliada na celé univerzum, ho pošle do Hádesu, kde bude robiť naveky spoločnosť mŕtvym. Počas prenasledovania Hebrejov pri prechode cez Červené more bol ušetrený a prežil, ale neskôr zomiera na chorobu. Skončí tak v Hádesu a vo forme akéhosi tieňa varuje Jambresa, že Hádes je miesto, ktorému sa treba vyhnúť, nakoľko odpustenie je tu nemožné.

⁹ Textové fragmenty knihy máme zachované vo viacerých rukopisoch. V 19. stor. po Kr. bol publikovaný latinský manuscript z 11. stor. po Kr. (British Library Cotton Tiberius B.V.87), kde je latinský text sprevádzaný anglickým prekladom. Na osemnástich riadkoch sa tu spomína Jannesovo vyznanie z podsvetia, že robil zlo. V roku 1951 bol publikovaný manuscript Vindobonensis Greek 29456 + 29828verso, ktorý bol v roku 1977 publikovaný nanovo. Rukopis pochádza z 3. stor. po Kr. a na štyridsiatich dvoch fragmentárnych riadkoch je zachovaný príbeh o Mojžišovom stretnutí s faraónom a o tom, ako si Jannes zvolil svojho nástupcu. Ďalším dôležitým rukopisom je papyrus Michigan Inv. 4925verso z 3. stor. po Kr., tiež písaný v gréčtine a obsahujúci genealógiu Jannesa a Jambresa. Najdôležitejším dochovaným textom je však súbor rukopisov Chester Beatty XVI, ktoré pochádzajú z 3.-4. stor. po Kr. a predstavujú asi sto fragmentov, ktoré boli Pietersmom zoskupené do siedmich textových obrazcov a potom v roku 1994 publikované v edícii vydavateľstva Brill „Religions in the Graeco-Roman World“ (monografia citovaná v pozn. 2.) Pietersma argumentoval, že pôvodne boli rukopisy súčasťou kódexu písaného v gréčtine a obsahujúceho najmenej dvadsaťštyri strán, z ktorých sa niektoré stratili úplne. Sitz im Leben danej knihy podľa neho predstavuje Egypt v 1. stor. rímskej vlády, porov. PIETERSMA, *Magicians*, 49.

Eschatologický kontext príbehu knihy dobre zapadá do kontextu 2 Tim 3, kde sa hovorí o ľuďoch usvedčených z nerozumného konania na konci dní. Ťažko však zosúladiť fakt, že v knihe je potrestaný len Jannes, zatiaľ čo Jambres sa môže zachrániť vďaka bratovým radám. Takisto by sme z príbehu knihy ťažko vysvetlili, že Jannesova nerozumnosť sa stala zjavnou všetkým, ako to tvrdí 2 Tim. Čo sa týka odporovania Mojžišovi, zdá sa, že 2 Tim odkazuje na Izraelitov ako predobraz nehodných členov veriaceho spoločenstva prvotnej cirkvi, nie na Ex 7,10-12, kde sa hovorí o Mojžišovej konfrontácii s egyptskými mágmi. Práve posledný z uvedených faktov nás vedie k tomu, aby sme sa pozreli na vývoj tradície o dvoch mágoch cez prizmu najstaršej doloženej zmienky v Damaskom spise. Ako už bolo spomenuté, zmienka o „Jhnh (Jochana) a jeho bratovi“ v Damaskom spise s najväčšou pravdepodobnosťou nekorešponduje s Jannesom a Jambresom neskoršej tradície a kontext takisto vyžaduje ich vnímanie ako Izraelitov, nie Egyptanov. Grécki a rímski pohanskí autori z 1.-2. stor. po Kr. spomínajú Jannesa a Jambresa ako známych mágov, ktorí majú nejakú súvislosť s Mojžišom a len v prípade Numenia z 2. stor. po Kr. je zrejmé, že hovorí o egyptských mágoch, nie o Izraelitoch. Aj keď vývoj tradície sa z dochovanej textovej tradície nedá presne vystopovať, môžeme hypoteticky uvažovať o tom, že v čase písania 2 Tim boli na území Palestíny „Jhnh (Jochana) a jeho brat“ z Damaského spisu spájaní so slávnymi mágmi Jannesom a Jambresom, ale boli považovaní za Izraelitov. V egyptskom prostredí, kde bola napísaná stratená kniha, ktorú spomína Origenes, sa títo dvaja mágovia spájali s Mojžišovými oponentmi na faraónovom dvore. Obe tradície sa mohli formovať súčasne a definitívna identifikácia Jannesa a Jambresa s egyptskými mágmi bola zrejme výsledkom interakcie spomínaných tradícií v kreatívnom procese, čoho svedkom je aj Palestínsky targum.

Použitá literatúra

- GAGER, John G.: *Moses in Graeco-Roman Paganism* (Society of Biblical Literature Monograph Series 16), Nashville : Abingdon Press, 1972.
- GOLDSTEIN, Jonathan A.: *I Maccabees* (Anchor Bible Commentary 41), New Haven : Yale University Press, 2007.
- GRABBE, Lester L.: The Jannes/Jambres Tradition in Targum Pseudo-Jonathan and its Date, *JBL* 98 (1979) 393-401.

- PIETERSMA, Albert: The Apocryphon of Jannes and Jambres. In. J.A. EMERTON (ed.) *Congress Volume. Leuven 1989* (Vetus Testamentum Supplement 43), Leiden – New York : Brill, 1991, 383-395.
- PIETERSMA, Albert: *The Apocryphon of Jannes and Jambres the Magicians. P. Chester Beatty XVI (With New Editions of Papyrus Vindobonensis Greek Inv.29456+29828 verso and British Library Cotton Tiberius B. V. f. 87)* (Religions in the Graeco-Roman World 119), Leiden – New York – Köln : Brill, 1994.
- TORREY, Charles C.: The Magic of Lotapes, *JBL* 68 (1949) 325-327.

Zhrnutie

V odbornej literatúre nájdeme častejšie odkazy na 2 Tim 3,8-9 ako na text, ktorý používa tradíciu knihy Exodus na prezentáciu svojho posolstva. Takáto interpretácia tvrdí, že Jannes a Jambres spomínaní v 2 Tim sú totožní s mágmi, ktorí v egyptskom paláci súperili s Mojžišom pri premieňaní palice na hada (Ex 7,8-12). Článok sumarizuje mimobiblické zmienky o Jannes a Jambres a snaží sa aspoň hypoteticky načrtnúť vývoj tradície o týchto dvoch mágoch. Zároveň poukazuje na nepravdepodobnosť prepojenia 2 Tim 3,8-9 a Ex 7,10-12.

Summary

In exegetical literature it is often suggested that the author of 2 Tim 3:8-9 used the book of Exodus for a presentation of its own theological message. Such interpretation argues that Jannes and Jambres are identical with those magicians who competed with Moses in the Egyptian palace (Exod 7:10-12). The present paper summarizes the extra-biblical evidence about Jannes and Jambres, and tries to sketch, at least hypothetically, a development of the given tradition. At the same time it is argued that the alleged connection between 2 Tim 3:8-9 and Exod 7:10-12 is unlikely.

Jozef Tiňo
 Katedra biblických a historických vied
 TF TU, Kostolná 1, 814 99 Bratislava.
 jzf.tino@gmail.com

Contents

Treaties

<i>Sidonia HORŇANOVÁ</i>	
Moses' Intercessory Prayer in the Book of Exodus	1-16
<i>Jozef TIŇO</i>	
Does 2 Tim 3:8-9 Draw upon a Tradition Related to Ex 7:8-13?	17-24
<i>Peter JUHÁS</i>	
Intentional wordplay in Ex 7:11-12	25-29
<i>Fides Iveta STRENKOVÁ CJ</i>	
Witchcraft and the Death Penalty (Ex 22:17)	30-47
<i>Mykhaylyna KEUSKOVÁ</i>	
The Motif of the Promised Land in the Book of Exodus	48-71
<i>Daniel SLIVKA</i>	
Early Christian Schools and Their Interpretation of Some Themes from the Book of Exodus	72-85
<i>Eubomír PODHORSKÝ</i>	
A View of Egypt and the Land of Goshen from the Perspective of the Mid-16th Century BCE Exodus	86-114

Reflexie

<i>Dominik BERBERICH</i>	
Reflection on Vocation and Election in the Book of Exodus	115-121

Obsah

Štúdie

- Sidonia HORŇANOVÁ**
Mojžišova príhovorná modlitba v Ex 32 1-16
- Jozef TIŇO**
Opiera sa 2 Tim 3,8-9 o tradíciu spojenú s Ex 7,8-13? 17-24
- Peter JUHÁS**
Želaná hra v Ex 7,11-12 25-29
- Fides Iveta STRENKOVÁ CJ**
Čarodejníctvo s trest smrti 30-47
- Mykhaylyna KEUSKOVÁ**
Motív prisľúbenej zeme v Knihe Exodus 48-71
- Daniel SLIVKA**
Starokresťanské školy a ich interpretácia niektorých tém
z Knihy Exodus 72-85
- Ľubomír PODHORSKÝ**
Pohľad na Egypt a krajinu Góšen z hľadiska exodu v pol.
16. stor. pred n. l. 86-114

Reflexie

- Dominik BERBERICH**
Reflexia o povolání a vyvolení v Knihe Exodus 115-121
- Abstrakty 122-124